

Motion till riksdagen 2006/07:So321

av **Per Bill m.fl. (m)**

Gårdsförsäljning av egenproducerat vin

Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om gårdsförsäljning av egenproducerat vin.

Motivering

När Sverige blev medlem av EU 1995 upphörde flera av monopolerna på alkoholområdet, som import, tillverkning och partihandelsförsäljning. Detta skedde för att anpassa Sverige till den inre marknadens friheter. Dock valde vi i Sverige att behålla detaljhandelsmonopolet, Systembolaget, av alkoholpolitiska skäl. Villkoret vid förhandlingarna om svenskt EU-inträde var att slå vakt om näringsfriheten för producenter. Systembolaget fick inte diskriminera producenter inom EU.

Problemet med nuvarande bestämmelser är att den inhemska produktionen av främst fruktvin har skadats, och som följd av reglerna har den svårt att överleva och verka på samma villkor som utländsk produktion.

Fruktvin är jästa drycker av annan frukt och bär än druvor. I Sverige finns det ett litet antal professionella fruktvinsproducenter. Den inhemska fruktvinsproduktionen uppstod igen efter avregleringen 1995. Därför verkar ingen ha tänkt på den när de nya reglerna förhandlades fram. Det fanns fram till i år inga svenska producenter av druvvin, men det pågår en etablering av druvvinsproduktion – odlingar har påbörjats och de första vinerna är nu tillverkade – men också dessa producenter kommer nu att möta samma problem som fruktvinsproducenterna.

Fel! Okänt namn på

Problem för inhemska producenter

Systembolaget ska ha ett utbud som motsvarar ett tvärsnitt av viner från hela världen. Inget land, område eller någon producent får diskrimineras. Alla offerter skall bedömas lika, oavsett ursprung. Detta innebär att endast en bråkdel av alla världens vin- och fruktvinproducenter ges tillträde till den svenska marknaden.

Svenska producenters möjlighet att få in sina drycker i Systembolagets sortiment är – och ska givetvis vara – lika små som utländska producenters eftersom dessa annars skulle bli diskriminerade. Systembolaget gör också allt för att undvika att anklagas för det, ty då skulle deras monopolställning äventyras.

Systembolagets storskalighet innebär också ett hinder. Monopolet ska förse hela Sverige, vilket kräver stora kvantiteter. Inhemska fruktvinproducenter saknar ofta möjlighet att tillgodose detta, vilket i synnerhet gäller för nyetablerade företag.

Ett annat problem är Systembolagets nya sortimentssystem som innebär flera nackdelar för inhemska producenter. Dels minskas det totala sortimentet, dels minskas den andel av den enskilda butikens sortiment som butikschefen själv får bestämma över – och där det tidigare fanns ett visst utrymme för lokala producenter – till 20 %. Framför allt innebär det nya systemet att kravet på butikerna att hålla ett brett sortiment i lager minskar. Tanken är i stället att fler produkter ska beställas. De mer ovanliga produkterna, som inhemskt fruktvin och vin, blir därmed mer svårtillgängliga för kunderna, som inte längre kan välja dem spontant utan måste planera ett sådant inköp.

Att sälja via Systembolaget blir alltså svårt för våra inhemska producenter. Deras villkor blir helt annorlunda än deras utländska kollegers. I andra länder kan producenterna sälja direkt till sin hemmamarknad. En fri vinmarknad tenderar även att gynna det egna områdets produktion. I synnerhet gäller det den lokala närmarknaden som är helt essentiell för mindre producenter. Det är inte ovanligt att små vinproducenter i Tyskland, Italien, Spanien och Frankrike säljer mer än hälften av sin produktion – i många fall 70–80 % – direkt till besökare. Den här gårdsförsäljningen är ett billigt och enkelt sätt att sälja dryckerna. Det behövs inga mellanled eller någon fördyrande distribution.

Svenska producenter är tyvärr förhindrade att göra samma sak på grund av monopolet. Det här försätter den inhemska produktionen av vin i en omöjlig sits. Å ena sidan råder näringsfrihet och inget tillverkningsmonopol. Å andra sidan finns det bara en möjlighet att sälja vinet till kunderna och det är genom Systembolaget, som inte får särbehandla svenska viner. Därför vore det önskvärt att tillåta gårdsförsäljning i Sverige.

Vin- och fruktvinsproducenter i Sverige

Trots alla problem och ofördelaktiga regler för vin- och fruktvinsproducenterna i Sverige har det vuxit upp flera spännande verksamheter runtom i Sverige. Bland dessa märks följande producenter.

Salnecke Fruktvin AB. Beläget utanför Enköping i Uppsala län. Svenska äpplen viktigaste råvara. Tillverkar äppelvin, glögg på äppelvinsbas, röd glögg på bas av äppelvin samt körsbär och svarta vinbär, cider.

Småländska Bär- och Fruktviner AB. Beläget i Tranås i Jönköpings län. Tillverkar lingonvin i flera versioner, råvara är äppelvin och lingon.

Knutstorp Sparkling AB. Återstart av gammal tillverkare, tidigare på svensk råvara och egen framställning på godset Knutstorp i Jönköpings län, efter nystarten hittills på importerad råvara och inköpt framställning.

Grythyttan Vin AB. Beläget i Grythyttan i Örebro län. Sysslar (trots namnet) ej med vin utan med fruktvin på skogens bär: hjortron, blåbär, lingon, enbär.

Blaxta Vin. Beläget utanför Flen i Södermanlands län. Tillverkar äppelvin och päronvin i mindre kvantiteter från egna odlingar samt har en viss areal vindruvor från vilka man 2002 skapat Sveriges kanske första riktiga vin.

Gutevin AB. Beläget i Hablingbo, Gotland. Egna druvodlingar och egen framställning med första skörd hösten 2002. Landets största vinodling.

Kiviks Musteri/Åkesson. Två separata företag men med koppling till varandra genom gemensam verksamhet och gemensamt ägande. Under namnet Åkesson har lanserats ett antal drycker under beteckningen fruktviner. Dessa är tillverkade av Kiviks Musteri. Under tillverkarnamnet Kiviks Musteri har lanserats äppelvin.

Braenna Vingård. Beläget i Överkalix. Tillverkar svartvinbärsviner och dito glöggar.

I startgroparna finns också Östersunds företaget Ovajo AB, som bl.a. tillverkar rabarbervin.

Det finska exemplet

Finland har precis som Sverige försäljningsmonopol på alkoholhaltiga drycker. Där är det tillåtet för inhemska vinproducenter att bedriva gårdsförsäljning. På den egna gården kan man sälja fruktvin till besökare. Det har avsevärt gynnat de inhemska producenterna och dessutom inneburit en ny form av turistnäring. Intresset har varit stort att åka runt på landsbygden och besöka vingårdar.

Gårdsförsäljningen innebär ett litet undantag från finska Alkos monopol, men i själva verket har den finska lösningen stärkt monopolet. Det hindrar inte längre näringsfriheten för de inhemska producenterna, men Alko kan samtidigt tillämpa konkurrensneutrala principer vad gäller upphandlingen till sitt eget sortiment.

Fel! Okänt namn på

Även finska myndigheter är positiva till gårdsförsäljningen, vilket inte minst illustreras av att de överväger att utöka dryckeskategorier som ska få säljas. Förutom fruktvin ska det även gå att sälja inhemskt producerade likörer med lägre alkoholhalt.

Eventuella invändningar

Det finns farhågor om att en gårdsförsäljning skulle utmana Systembolagets monopol. Förvisso sker ett undantag från detaljhandelsmonopolet, men det är den enda lösning som kan förena näringsfriheten med den fria konkurrensen. Alternativet är att helt avveckla monopolet.

Vad gäller alkoholpolitiska aspekter innebär gårdsförsäljning naturligtvis en ökad tillgänglighet. Det är förstås oerhört viktigt att poängtera att gårdsförsäljningen måste underkastas samma regler och samma tillsyn som annan alkoholförsäljning för att stävja att alkohol säljs till minderåriga. Sådant ska beivras på samma sätt som sker vad gäller restauranger eller Systembolagets butiker.

Positiva effekter

Producenterna av svenskt fruktvin (och vin) borde ha rätt att få rimliga möjligheter till avsättning av sina produkter. Det vore till gagn för Sverige, särskilt landsbygden, om fruktvinsproduktionen åter kunde etablera sig som en svensk näring, vilket den var före monopolets införande vid början av 1900-talet. Det skulle skapa nya arbetstillfällen och ökad avsättning för svensk frukt- och bärproduktion liksom för tillvaratagandet av vilda bär. Det skulle även bidra till en ökad inhemsk turism. I Finland har vi noterat alla dessa positiva konsekvenser till följd av möjligheterna till gårdsförsäljning.

Stockholm den 29 oktober 2006

Per Bill (m)

Ola Sundell (m)

Henrik von Sydow (m)